

ÇOCUKLARDA DAVRANIŞ BOZUKLUĞU NEDENLERİ VE ÇÖZÜM YOLLARI

Her çocuğun gelişimi kendine özgüdür. Bu nedenle de her çocuk birbirinden farklıdır. Anne ve babaların çocuklarında fark ettikleri kendi çocuklarını diğerlerinden ayıran özellikler önemlidir, üzerinde durulmalıdır. Ancak bunların hepsi davranış bozukluğu değildir. Davranış Bozukluğu, bireyi, aileyi olumsuz yönde etkileyen, diğer insanların temel haklarının çiğnendiği yaşa uygun toplumsal kuralların hiçe sayıldığı davranışlardan oluşan bir durumdur. Çocukta görülen olumsuz bir davranışın, davranış bozukluğu sınıfına girebilmesi için bazı ölçütler vardır.

1. YAŞINA UYGUN OLMAMASI: Çocuklarda davranış problemlerinden bahsetmek için önce çocuğun içinde bulunduğu gelişim döneminin özelliklerini iyi bilmek gerekir. Çocukta ortaya çıkan yaşına bağlı yer yeni gelişme çocuğa değişik şartlar sunar ve zorluklar, güçlükler doğurur. Yeni şartlara uyum sağlayana kadar çocuklarda geçici uyum sorunları yaşanabilir. Gelişim döneminin kendine özgü davranışlarının dışında olmalı.

2. YOĞUN OLMASI: Ortaya çıkan duygu ve davranışların şiddetinin normaldekenden fazla olması gerekir.

3. SÜREKLİ ORTAYA ÇIKMASI: Davranışın uzun zamandan beri ısrarlı bir şekilde devam ettirilmesi gerekir.

4. CİNSEL ROL BEKLENTİLERİNE UYMAMASI: Erkek ve kız çocuklarının cinsel rollerine göre davranmadığı durumlar olmalı.

EN SIK GÖRÜLEN DAVRANIŞ BOZUKLUKLARI

- Hırçınlık,
- Sinirlilik,
- Saldırganlık,
- İnatçılık,
- Yalan söyleme,
- Tırnak yeme,
- Saç koparma,
- Alt ıslatma ve dışkı kaçırma,
- Yeme bozukluğu,
- Uyku bozukluğu,
- Okuldan kaçma,
- Karşı gelme,
- Konuşma bozukluğu,
- Çalma,
- Küfürlü konuşmadır.

Davranış Bozukluğuna yol açan birçok neden vardır. Bunlar;

- Çocukların dikkat çekme isteği,
- Bu davranışların bazı durumlarda ödüllendirilmesi,
- Savunma,
- Yetişkin olmanın sembolü olarak görüp olgunlaşma göstergesi olarak görmesi,
- Yetişkinleri rahatsız ederek onları şaşırtma isteği,
- Arkadaşları tarafından onaylanma,
- İntikam almak,
- Anne ve baba ile hesaplaşmak,
- Kitle iletişim araçlarının olumsuz etkisi,
- Fizyolojik sorunlar,
- Kalıtım,
- Yoksunluk,
- Temel ihtiyaçların doyurulmaması gibi durumlardır.

0-6 yaş dönemi çocuklarda, olumsuz anne baba tutumları, ailede istismar öyküsü, annede depresyon öyküsü, sosyo-ekonomik düzeyin düşük olması, fiziksel açıdan kötü bir evde yaşıyor olmak gibi durumlar sık sık görülmektedir.

Davranış Bozukluğu için en etkili yöntemler görmezden gelme, ödülü geri çekme, alternatif sunma, sözle uyarıda bulunma ve tartışmaktan kaçınmadır. Bağırarak, susturarak, vurmaya aranızdaki saygı bağının kopmasına neden olur. En önemli adım bu süreçte saygıyı yitirmemektir. Çocuğun olumlu noktalarını keşfedip ortaya çıkarmak ve yüreklendirmek olumsuz davranışları azaltıp çocuğun kendine güvenmesini sağlar. Bu çocukların koşullar her ne olursa olsun anne ve babası tarafından kabul edildiğini ve sevildiğini hissetmeye ihtiyaçları vardır.

NASIL DAVRANMALI, NELER YAPMALI

- Hiçbir zaman ceza şiddetle verilmemeli,
- Davranışla ilgili olay anında değil sakinken konuşulmalı,
- Çocuğa yaşına uygun sorumluluklar verilmeli, başarıya duygusuyaşatılmalı,
- Anne baba önce çocuğa olumlu rol model olmalı,
- Olumsuz davranışları gösterdiğinde değil, bu davranışları göstermediğinde ilgilenilmeli ve ödüllendirmeli,
- Anne ve babanın çocuğa yapma dememesi, davranış sayesinde anne ve babadan ilgi almaması gerekir,
- Çocuğa dürüstlük ve mülkiyet kavramları öğretilmeli, anne baba çocuğa model olmalıdır. Örneğin anne baba çocuğa verdikleri sözleri tutmalı, ona ait bir eşyayı alırken izin istemelidir,
- Çocuğun yaşına ve bireysel özelliklerine uygun beklentiler oluşturulmalı, başaramayacağı şeyler beklenmemelidir,
- Diğer çocuklarla kıyaslama yapılmamalıdır,
- Çocuğun istedikleri bu tip davranışlar yapıldıktan sonra yerine getiriliyorsa, çocuk istediklerini yaptırmak için bu davranışları araç olarak kullanır. Bu sebeple bu davranışlara tolerans göstermemek gerekir,
- Olumsuz davranış ortaya çıktığı durumlarda çocuk yaratıcılığa teşvik edilmeli, olumlu bir faaliyete yönlendirilmeli,
- Okul öncesi dönem, bireyin gelişimi açısından önemli yıllardır. Bu nedenle bu dönemde davranışların gözlenmesi, değerlendirilmesi, varolan sorunların çözümlenmesi, oluşabilecek problemler için önlem alınması büyük önem taşır. Okul öncesi dönemde çocuğun davranışlarının en fazla gözlemleneceği yer okuldur. Bu nedenle anne baba ve öğretmen devamlı iletişim içinde olmalıdır.
- Anne baba ile rahat konuşabilmesi için uygun ortamlar hazırlanmalı, cesaretlendirilmelidir. Çocukların anne babalar için basit, önemsiz konuları paylaşmalarına müsaade edilmelidir. Aksi halde, önemsiz şeyleri bile konuşmadığı anne ve babasına önemli konuları, duygu ve düşüncelerini anlatması çok zor olacaktır.

Çocuklarda Davranış Bozukluğu terapisinde, çocukların iletişim becerileri, sorun çözme becerileri, dürtü kontrolü, öfke kontrolü gibi konular çalışılır. Çocuklarla beraber anne ve babanın da tutum ve davranışlarının düzenlenmesi gerekir. Çünkü anne ve baba tutumları çocuğun davranışlarında büyük rol oynar. Bu nedenle terapi sürecinde aile yönlendirmesi ve aile danışmanlığı da uygulanabilir hatta bazen en etkili yol anne baba eğitim programlarıdır. Tedavi edilmediği takdirde kalıcı davranış bozuklukları ve antisosyal kişilik bozukluğu başta olmak üzere bir çok soruna yol açabilir. Bu nedenle erken teşhis ve müdahale çok önemlidir. Ailenin çocuğun davranışlarını iyi gözlemlemesi, çocuğun duygu, düşünce ve davranışındaki farklılıkları iyi değerlendirmesi, gerekli durumda uzmandan yardım alması gerekir.